

Passend onderwijs

Waar ligt de grens?

In 2011 wordt waarschijnlijk de Wet Passend Onderwijs van kracht. Dit betekent voor basisscholen dat zij onderwijs moeten bieden aan alle kinderen, ook aan leerlingen die extra zorg nodig hebben. Hoe wordt op de ASKO-scholen tegen deze ontwikkeling aangekeken? En welke initiatieven zijn er al op het gebied van Passend Onderwijs?

TEKST: SIGRID STARREMAN

Sebastiaan van Tongeren is optimistisch. Van de komende maatregel om (meer) Passend Onderwijs aan te bieden op de reguliere basisschool, ligt hij niet wakker. Het is ook niet echt iets nieuws, vindt hij. "Kijk, eens om je heen, op scholen zijn al heel veel ingrediënten aanwezig die het realiseren van Passend Onderwijs mogelijk maken. Zo wordt in klassen al heel veel in kleine groepen en op verschillende niveaus gewerkt. En je zou het ook kunnen omdraaien. Zijn de beperkingen van een kind ook niet de beperkingen van de omgeving? Zo heeft een jongetje met ADHD in een gymzaal met een trampoline waarop hij zich kan uitleven, geen enkel probleem. Dat begint pas in de klas waar hij op een stoel achter een tafel moet zitten. Wellicht zou je een ruimte moeten hebben waar dit soort kinderen zich kan ontladen en moet je het lesprogramma meer afwisselen met inspanning en ontspanning."

Attitudeverandering

Sebastiaan is leerkracht en coördinator onderbouw op de A. Bekema-school. Net als vele anderen denkt hij dat de nieuwe wet rond Passend Onderwijs onder andere tot doel

Vanaf 2011 dienen basisscholen hun onderwijssysteem zo te organiseren en vorm te geven dat het bij alle kinderen aansluit.

Foto: Patty Roos

heeft om de kosten van het dure speciale onderwijssysteem terug te dringen. Maar volgens hem biedt deze nieuwe constructie ook kansen om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. "De school is nu niet voor alle kinderen. Dat zou wel zo moeten zijn. We moeten toe naar meer vraaggestuurd onderwijs. Het is heel makkelijk om te zeggen dat we daarvoor meer geld en handen in de klas nodig hebben. Ik denk dat het meer gaat om een attitudeverandering. Dat je als leerkracht blijft onderzoeken wat mogelijk is en niet denkt: dit is mijn programma en wie er niet inpast, gaat maar weg." Kleinere klassen, een andere invulling van de ruimte in de scholen en integratie van de expertise van het speciaal onderwijs in de reguliere basisschool, zijn voorwaarden om deze plannen te realiseren, denkt Sebastiaan. Geduld en bewustzijn

van de overheid dat deze veranderingen tijd nodig hebben om (volledig) tot ontwikkeling te komen, is ook belangrijk. "Ik denk dat de deadline van 2011 kan benauwen. Maar dat het mogelijk is, daar ben ik van overtuigd. Kijk maar naar Engeland waar ze al langere tijd de

"Passend Onderwijs is mogelijk. Kijk maar naar Engeland. Daar zijn ze al heel ver"

filosofie hebben dat alle kinderen onderwezen moeten kunnen worden binnen één school. Daar zijn ze al heel ver met Passend Onderwijs."

Leraar of Jeugdhulpverlener?

Op de St. Jozefschool zijn de reacties wat voorzichtiger. Zorgkinderen een plaats bieden op een 'normale' school is een prachtig ideaal maar of het in alle omstandigheden haalbaar is, is de vraag. Zo beleefde Mariëtte Moos, die al dertig jaar in het onderwijs werkt, onlangs met één rugzakleerling in een overvolle klas met veel andere zorgleerlingen het zwaarste halfjaar uit haar carrière. "Ik heb eens op een heel pittig schooltje gewerkt maar dat was niet vergelijkbaar met deze situatie. De rugzakleerling heeft spraak- en taalproblemen. Hij kan geen goede zinnen maken en begrijpt heel veel niet. Drie keer per week komt een begeleider van het speciaal onderwijs in de klas om hem te ondersteunen. De overige dagen geef ik hem individuele instructie, dat is heel zwaar. Ook omdat er een ander jongetje met ADHD in de klas zit dat ook speciale aandacht nodig heeft."

Mariëtte had het gevoel dat ze geen grip op de zaak had en dat ze de rest van de klas tekort deed. "Dat kwam ook omdat het om een bijzonder drukke klas gaat," benadrukt ze. "Anders was het misschien niet zo'n probleem geweest." Sinds er twee keer per week een extra onderwijsassistent in de klas zit die haar ondersteunt, kijkt ze er positiever tegenaan. "Eerst dacht ik vaak: dit is niet het vak waar ik voor gekozen heb. Ik lijk wel een jeugdhulpverlener. Die gedachte heb ik steeds minder. Het onderwijs verandert continue en daar moet je ook in mee groeien. Zo heb ik nu veel vaker besprekingen na school vanwege de zorgleerlingen. Dat extra werk komt er bij."

Studiedagen

Intern begeleider Ingrid Bruinsma denkt dat er ook veel uitdagingen liggen in het aanbieden van Passend Onderwijs die nu nog niet optimaal worden benut, zoals het creëren van meerdere onderwijsniveaus en het werken met kleine groepen bui-

ten de klas. Alhoewel die tweede maatregel meteen voor praktische problemen zou zorgen op de St. Jozefschool. "Wij zitten hier in een prachtig gebouw maar we hebben geen ruimte voor kleine lesunits." Toch bereidt de school zich al voor op het aannemen en begeleiden van meer zorgleerlingen. Leerkrachten krijgen de kans om studiedagen te volgen en over allerlei leer- en gedragsproblemen bij kinderen hun expertise te vergroten. Op 25 maart was er een brainstormdag waarop gesproken werd over wat allereerst nodig is om Passend Onderwijs een kans te geven op school. Naast de praktische kant is ook gesproken over de houding van leerkrachten ten opzichte van de voorgenomen wetswijziging. Ingrid: "Ik denk dat het vooral lastig is om oude werkwijzen los te laten. Mensen houden vaak vast aan hoe ze iets altijd gedaan hebben. Maar ook aan Passend Onderwijs zitten grenzen, moet ik erkennen. Je kunt toch niet zes rugzakleerlingen in je klas hebben als dat de ontwikkeling van de rest van de groep belemmert."

Een paar 'maartjes'

Gerda Beikes, directeur van De Avonturijn, denkt dat alle medewerkers op school de visie onderschrijven dat ieder kind welkom moet zijn op een reguliere school. "Het is voor de andere kinderen ook een verrijking als ze zien dat kinderen met beperkingen niet raar zijn en er ook bijhoren. Maar er zitten wel wat 'maartjes' aan de daadwerkelijke uitvoering van die plannen", glimlacht ze. De Avonturijn is een OGO-school. Vaak wordt er vanuit gegaan dat de invoering van Passend Onderwijs op deze scholen makkelijker is omdat de lessen al meer op maat worden gegeven. Gerda vermoedt echter dat de leerkrachten dat niet zo er-

Passende zorg wordt al een hele tijd op de ASKO-scholen gegeven. Dit schooljaar tellen wij bijvoorbeeld al 95 rugzakleerlingen (variërend van 1 tot 7 rugzakjes per school). We kunnen verwachten dat dit aantal in de toekomst groter zal worden door de invoering van de zorgplicht en de veranderende wet- en regelgeving in het speciaal onderwijs. Tel daarbij de kinderen die net geen rugzak krijgen, maar wel extra zorg nodig hebben, en we begrijpen dat Passend Onderwijs (voor alle kinderen) meer van ons vraagt dan voorheen en ons voor uitdagingen zet. Zo zien wij dat meer handelingsbekwaamheid van een leerkracht wordt gevraagd. Ook een goed beleid van de directie en een optimale coördinatie van de IB'er zijn nodig.

Daarnaast vragen de nieuwe ontwikkelingen een omslag in de manier waarop we naar kinderen kijken. Nu denken we vaak: "Wat is er met dit kind aan de hand en hoe kan ik dit oppakken of oplossen?" Maar

steeds meer wordt een andere houding gevraagd die uitgaat van de mogelijkheden van een kind. Dus: "Wat kan dit kind en hoe kan ik zijn of haar mogelijkheden versterken en inzetten?"

Dit betekent niet dat je binnen Passend Onderwijs je grenzen niet mag aangeven. Het is juist van wezenlijk belang dat op scholen gesprekken plaatsvinden over de mogelijkheden die een school/team kan en wil bieden.

Als ASKO gaan we voor buurtscholen die, zoveel als mogelijk is, zorg bieden aan de kinderen uit de eigen buurt. Dit vraagt een investering van de school, de buurt, het stadsdeel en de gemeente. Het mag duidelijk zijn dat de invoering van Passend Onderwijs een ingewikkelde en ambitieuze operatie is waarbij de ASKO graag meedenkt en participeert.

Trudy Pas (regiomanager), namens directie en regiomanagers van de ASKO

Ingrid Bruinsma, intern begeleider op de St. Jozefschool: "Kun je zes rugzakleerlingen in je klas hebben als dat de ontwikkeling van de rest van de groep belemmert?"

Kerngedachte is dat scholen meer gaan samenwerken, zowel onderling als met zorginstellingen en de jeugdzorg in hun regio.

Foto: Sandra Ruhe

Foto: Sandra Ruhe

Waarom een nieuwe wet?

Ouders van kinderen met een handicap of leer- of gedragsproblemen moeten nu vaak veel moeite doen om een geschikte school voor hun kind te vinden. In het reguliere basisonderwijs worden deze leerlingen niet altijd aangenomen. Voor het speciaal onderwijs zijn lange wachtlijsten. Sommige van deze leerlingen zitten daardoor zelfs thuis. Ook stromen veel zorgleerlingen door naar lagere onderwijsniveaus terwijl ze, qua intelligentie, een hoger niveau aankunnen. Veel talent blijft hierdoor onbenut.

Volgens het ministerie moeten reguliere scholen voortaan openstaan voor alle kinderen in de samenleving. Scholen dienen hun onderwijssysteem zo te organiseren en vorm te geven dat het bij alle kinderen aansluit.

Vanaf 2011 zijn niet de ouders maar de scholen zelf verantwoordelijk voor het creëren van (of het zoeken naar) een geschikte onderwijsplek voor ieder kind. Volgens het ministerie kunnen veel meer leerlingen dan nu, met extra ondersteuning, in het reguliere onderwijs blijven. Daarvoor moeten de basisscholen in de toekomst nauwer gaan samenwerken met de Regionale Expertise Centra (REC's) voor speciaal onderwijs en de zorginstellingen in de regio. Kan een school een leerling om gegronde redenen echt niet aannemen, pas dan kan de leerling bij het speciaal onderwijs terecht. Eenmalig trekt de politiek zeventig miljoen euro uit om het onderwijs een stimulans in de goede richting te geven.

varen. "Voor ieder zorgkind of kind met een beperking, moet de leerkracht een handelingsplan maken. Daar wordt tegenaan gehikt. Je kunt er best een van in de klas hebben maar als het er meer worden, is het lastiger. Bovendien hangt het ook af van het individuele kind én van wat een leerkracht aankan." De Avonturijn heeft zorgleerlingen

Foto: Sandra Ruhe

Passend Onderwijs is niet echt iets nieuws. In veel klassen wordt al in kleine groepen en op verschillende niveaus gewerkt. Blijf onderzoeken wat mogelijk is en denk niet: dit is mijn programma en wie er niet inpast, gaat maar weg.

op school maar verwijst ouders ook wel eens door naar een andere school. Sociaal contact kunnen maken en aansluiting bij de groep vinden, zijn belangrijke voorwaarden voor acceptatie. "Om die reden hebben wij jaren geleden een andere oplossing gezocht voor een meisje met het Syndroom van Down. En we hebben eens twee jaar lang een

leerkracht de klas even alleen kan laten om het kind op te vangen. Op dit moment hebben wij geen extra krachten daarvoor en wordt de directie of de IB'er ingeschakeld. Verder is de medewerking van de betreffende ouders van essentieel belang. Het valt voor hen niet altijd mee beperkingen van hun kind volledig te erkennen en te accepteren: hierdoor

"Er zijn extra handen nodig. Zeker bij leerlingen die niet kunnen omgaan met uitgestelde aandacht, boos worden of met dingen gaan gooien"

meervoudig gehandicapt kind op school gehad. Toen ze geïsoleerd raakte en achterbleef in de ontwikkeling, hebben we in samenspraak met de ouders toch gekozen voor speciaal onderwijs."

Ouders

Wil je meer zorgleerlingen of kinderen met een beperking kunnen aannemen, dan zijn extra handen in de klas hard nodig, vindt Gerda. Zeker als het gaat om kinderen met gedragsstoornissen. "Als er kinderen zijn die niet kunnen omgaan met uitgestelde aandacht, boos worden, door de klas lopen of met dingen gaan gooien, is het prettig als de

ontstaat soms wat wrijving. Vaker dan met de ouders van 'gewone' kinderen zullen voortgangsgesprekken moeten worden gevoerd. Ook wordt meer inzet van hen verlangd. Gerda: "Laatst gaf een leerkracht, die een uitje met de klas ging maken, bijvoorbeeld aan dat hij tijdens die activiteit geen verantwoordelijkheid voor een zorgkind in de klas kon dragen. In zo'n geval moet de eigen ouder mee, vind ik. Op het Sinterklaasfeest heb ik ook eens aangegeven dat ik wilde dat een ouder in de zaal bij zijn eigen kind bleef. Als ouders accepteren dat hun kind beperkingen heeft, verlenen ze die medewerking meestal wel." ■